

Fagfellerappport: Teatervitenskap ved UiB, 2022

Fagfellerappporten for 2022 er viet praksiskomponenter og yrkesrelevans i de teatervitenskapelige studieprogrammene ved Universitetet i Bergen.

I denne rapporten vil jeg først se på praksiskomponenter innbakt i dagens studieprogram, og da med to ulike forståelser av praksisbegrepet. En forståelse er praksis som øvelse og erfaring, f.eks. i form av studentaktive læringsformer hvor faglige/boklige kunnskaper anvendes/utøves. En annen forståelse av praksis er faglig, yrkesmessig virksomhet – noe vi gjenfinner i dette studiet som praksisperioder i ulike teaterinstitusjoner.

Når det gjelder yrkesrelevans vil jeg vurdere emnenes praksiskomponenter både mtp. de spesifikke yrkene som studieplanene sier at studiet kan forberede studentene på, og på mer generiske ferdigheter med arbeidslivsrelevans uavhengig av yrkesvalg i framtiden.

Praksiskomponenter i enkeltemner

Jeg vil først se på praksiskomponenter som per dags dato er nedfelt i studiestrukturens enkeltemner. Selv om det ikke er krav å ta emner i en gitt rekkefølge, så tar de fleste studenter emnene i rekkefølgen som her beskrives.

Bacheloremner

I det første året med teatervitenskapelige studier på bachelornivå, vil jeg trekke fram to emner med praktiske læringsaktiviteter: TEAT115 og TEAT112.

I TEAT115 ser studentene teaterforestillinger og skriver så en forestillingsanalyse og en teaterkritikk. Særlig de to skriftlige oppgavene her, analyse og kritikk, gir praktisk øvelse og erfaring med å skrive faglig og bidrar til at studentene kan oppnå læringsutbytter (lub'er) både knyttet til ferdigheter og generell kunnskap i emnet. De to skriftlige oppgavene danner så innholdet i eksamensmappa.

I tillegg til at aktivitetene her bidrar til å realisere lub'ene, så anser fagmiljøet det som viktig at studentene tidlig i studiet ser mye teater. En bredere kjennskap til mediet/kunstformen som de studerer, er en klar forutsetning for å oppnå ønsket dybdekunnskap i løpet av studiene.

TEAT112 er viet moderne teaterhistorie. Her ligger det nå en læringsaktivitet som ikke er synlig direkte i emneplanen. Aktiviteten består i at studentene jobber i teaterarkivet ved UiB, og ev. andre arkiver, med et klart formål/produkt i sikte. I 2022 bidro studentene til å lage en utstilling om Holberg og oppsetninger av hans stykker i Bergen. Utstillingen sto i biblioteket/spesialbiblioteket ut året.

Gjennom emnet og læringsaktiviteten lærer studenten å navigere et arkiv, vurdere funnene sine og bidra til å lage en utstilling. Læringsaktiviteten bidrar slik godt til å kunne innfri emnets lub'er.

I andre år av teatervitenskapelige studier på bachelornivå, vil jeg trekke fram emnet TEAT113 *Dramaturgi i teori og praksis*. Dette er det første emnet studentene møter hvor «praksis» er nevnt i tittelen. Her skal studentene gruppevis følge en eller to produksjonsprosesser, og være i dialog med ansvarlig regissør/dramaturg. Det dreier seg her altså om praksis i form av en praksisperiode hos en teaterinstitusjon hvor studentene får oppgaver som de skal utføre i tilknytning til en teaterproduksjon.

I tillegg arrangeres det workshop, enten sammen med regissør/dramaturg eller med faglærer.

Gruppepraksisen er en observasjonspraksis hvor de ser dramaturgisk kompetanse utøvd i en teaterprosess. Samtidig er studentene ikke rene observatører, i og med at de er med i diskusjoner med forestillingens dramaturg og/eller regissør, og kan i enkelte prosjekt også komme med forslag. Hvilken rolle studentene får er avhengig av den gitte produksjonen.

Praksisplassene organiseres av faggruppen på teatervitenskap, som har en stående avtale med fem institusjoner om slike praksisplasser. Denne praksisperioden er beskrevet i redegjørelsen av emnets innhold. Utbytte av perioden framkommer også tydelig i alle tre aspekter av emnets løb'er.

Bacheloroppgaven

Når studentene kommer til bacheloroppgaven, så kan de velge mellom å skrive en teoribasert eller praksisbasert oppgave. Sistnevnte emne er TEAT253, som består av to deler: en praksisdelen og en skriftlig oppgave. Praksisdelen i emnet er avgrenset til fire uker, og er igjen forstått som en faglig, yrkesmessig virksomhet/praksis. Formålet er å øke studentenes kunnskap om forholdet mellom teaterpraksis og teori.

Oppgaven som skrives etter praksisperioden skal være en teoretisk eller analytisk håndtering av innsamlet materiale samt erfaringer fra praksis. Læringsutbyttet her er kunnskap om praksisplassen, og om forskningsetiske problemstillinger knyttet til teaterpraksis. Læringsutbyttene henger dermed tett sammen med den gjennomførte praksisperioden.

I motsetning til TEAT113 så jobbes det her individuelt og det forventes i større grad at studentene jobber selvstendig. På dette emnet er det et krav om at studentene selv gjør praksisavtaler og skaffer seg en praksisplass. Ikke alle klarer å skaffe en slik plass, selv om de kunne ha tenkt seg å ta denne varianten av bacheloroppgaven. Fagseksjonen har riktignok rammeavtaler med ulike institusjoner, men det er opp til studentene selv å lande en avtale om praksisplass og jobb/oppgave.

Dette leddet hvor studentene selv må ta kontakt fungerer som en liten sorteringsmekanisme, de som ikke klarer å skaffe seg praksisplass vil kanskje ikke klare å løse resten av oppgaven uansett. Det ligger etter faggruppens mening en viktig kompetanse/trening i å skape egne arbeidsplasser og muligheter, det å selv måtte gjøre avtaler og så gjøre jobben. Studenten skal gi et profesjonelt inntrykk, samle data og gjøre en jobb – ute i feltet. Det er flere eksempler på at en del studenter her legger grunnlaget for en mulig, framtidig arbeidsplass.

Er det noen forskjell i antallet som tar de to variantene av bacheloremnet, og i resultatene for studentene som tar de ulike alternativene? TEAT252 er teoretisk versjon, mens TEAT253 altså er den praksisbaserte varianten:

TEAT252	2018 vår	2019 vår	2020 vår	2021 vår	2022 vår
Antall kandidater	5	11	11	7	6
Antall møtt	4	9	9	5	6
Antall bestått	4	9	8	5	6
Antall stryk	0	0	1	0	0
Prosent stryk	0 %	0 %	11 %	0 %	0 %
Gjennomsnittskarakter	B	C	B	C	B

TEAT253	2018 vår	2019 vår	2020 vår	2021 vår	2022 vår
Antall kandidater	1	2	3	2	2
Antall møtt	1	1	2	2	2
Antall bestått	1	1	2	2	2
Antall stryk	0	0	0	0	0
Prosent stryk	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Gjennomsnittskarakter	B	C	B	C	A

Av tabellene over ser vi at flere studenter tar teoretisk versjon framfor praksisbasert bacheloroppgave. Strykprosenten er lavere på sistnevnte, men ikke statistisk signifikant da kun en student har strøket på noen av emnene over de siste fem årene. Karaktermessig er emnene rimelig like, med ett unntak i form at et litt sterkere snitt på praktisk bacheloroppgave i 2022. Forskjellen mellom antall kandidater meldt opp og de som møter til studiet/eksamen er større på TEAT252 enn på TEAT253. En mulig forståelse av de tallene kan være at studentene som har skaffet seg en praksisplass på 253 er mer motiverte for å gjennomføre enn de på 252?

Masteremner

På masternivå treffer vi på et emne med ordet praksis i tittelen: TEAT310 *Yrkesrelatert praksis*. Igjen er det slik at dette er et valgbart emnet hvor alternativet, TEAT311, er mer teoretisk innrettet. TEAT310 er første gang vi ser en slik direkte kobling til yrkesrelevans i en emnetittel på studieplannivået innen teatervitenskap.

Studentene som velger det praktiske alternativet, må gjennomføre en seksukers praksis, altså ca. 200 arbeidstimer, innenfor ett av tre områder ute i feltet: dramaturgi, produksjonsapparat eller arkiv/formidling/infoarbeid. Deretter skal studentene skive en praksisrapport på rundt 3500 ord. Fagseksjonen har rammeavtale med fem lokale institusjoner, og studentene må selv ta kontakt og etablere avtale om praksis. Studentene kan inngå avtaler også med institusjoner som det ikke eksisterer en rammeavtale med. Praksisplass skal da godkjennes av fagansvarlig og det skrives kontrakt.

Læringsutbyttene på emnet er tett knyttet til den gjennomførte praksisperioden, både når det gjelder kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.

Er det noen forskjell i antallet som tar de to variantene av dette masteremnet, og antallet som får bestått for studentene som tar de ulike alternativene?

TEAT311	2018 vår	2019 vår	2020 vår	2021 vår	2022 vår
Antall kandidater	2	4	2	2	0
Antall møtt	0	3	2	1	0
Antall bestått	0	3	2	1	0
Antall stryk	0	0	0	0	0

TEAT310	2018 vår	2019 vår	2020 vår	2021 vår	2022 vår
Antall kandidater	0	6	3	2	1
Antall møtt	0	6	3	1	1
Antall bestått	0	6	3	1	1
Antall stryk	0	0	0	0	0

Over de siste fem årene har noen flere studenter tatt 310 framfor 311. Alle studentene som har framstilt seg for eksamen i emnene har bestått. Her igjen har noen flere studenter fullført emnet i den praktiske varianten framfor det mer teoretiske alternativet.

Samtidig: statistikken over antallet som tar emner hvor det er hhv praktiske og teoretiske alternativer er påvirket av pandemi, så det er potensielt sett færre studenter som har tatt praksisvarianter de siste årene grunnet manglende plasser i og med manglende aktivitet i kunstfeltet.

Når det gjelder masteroppgaven, så er det en rekke studenter som løser oppgaven via et feltarbeid og/eller datainnsamling ute i feltet. Feltet er her teatergrupper/-organisasjoner, barneteater og amatørteater. I stor grad skjer dette feltarbeidet i form av å følge en teaterproduksjon i en eller annen kapasitet/funksjon, og bygger med dette på de tidligere praksisperiodene i studiet.

Studietur

Annethvert år tilbys studietur for alle som går på teatervitenskap, uavhengig av program – master eller bachelor. En student kan være med på så mange studieturer som en vil, men det er et gitt antall plasser enkelte år (fra nå av igjen) og da vil de som ikke har vært på tur prioriteres.

I 2022 var det 17 påmeldte, ofte er det mellom 15-20. Givende for studenter å få egne opplevelser og erfaringer med europeisk teater, koblet med en kroppslig erfaring med å være i historien – i form av Berlin. Turen kobles med seminarer i løpet av uken, hvor forestillinger diskuteres og analyseres. På turen aktiveres teaterhistorisk kunnskap også, samt kulturhistorisk erfaring via museumsbesøk og arkitektoniske vandring. Det er noe annet å se/oppleve kunst og kultur framfor kun å lese om det. Faggruppen ser at studentene går lite på teater/har en begrenset erfaring med å se teaterforestillinger, men studieturen 'tvinger' dem til å få en rikere erfaring.

Videre framheves av faggruppen det tilbakevinnende samarbeidet om oktoberdans og andre festivaler i Bergen, som også gir en arena for å oppleve forestillinger for studentene samt å delta på seminar/foredrag. En siste viktig arena for å berike

studentenes teatererfaring er studentteateret. Dette har ikke direkte noe med studiet å gjøre, men det engasjerer studentene i en relevant aktivitet – både for studiet som sådan og for senere yrkesvirksomhet.

Yrkesrelevans

Studieprogrammene i teatervitenskap er ikke profesjonsstudier, men i studieplanene pekes det på noen arbeidsoppgaver/yrker som studiet kan forberede studentene for. Yrkesrelevans av studiet bør slik vurderes opp mot disse.

Jeg vil her vurdere emnenes praksiskomponenter/læringsaktiviteter mtp. de spesifikke yrkene som studieplanene sier at studiet kan forberede studentene på.

Bachelornivå

I studieplanene for bachelorgraden i teatervitenskap heter det:

Du kan til dømes arbeide med:

- Teater- og kunstkritikk
- Dramaturgi
- Teater- og kunstproduksjon
- Kulturadministrasjon
- Instruksjon og regi
- Undervisning

Denne lista viser til ei vifte av kompetanser, det er ikke tenkt at studiet skal dekke alle inngående. Hvordan gjenfinner vi ev. kompetanser/yrkesrelevans for disse yrkene i de emnene som er identifisert å inneha praksiskomponenter – enten på den ene eller andre måten?

I første semester, på TEAT115 skriver studentene en forestillingsanalyse og en teaterkritikk. De to sjangrene som studentene her skal forholde seg til og øve seg i, og som også er bidrag inn i eksamensmappa på emnet, gir dem relevant trening for flere av yrkesfeltene som studiet kan forberede studentene på: som teaterkritikk, dramaturgi, samt teater- og kunstproduksjon for å nevne noe.

Gjennom emnet og læringsaktiviteten på TEAT112 lærer studenten å navigere et arkiv, vurdere funnene sine og bidra til å lage en utstilling. Dette er ferdigheter som ikke bare kan hjelpe studentene med å oppnå lub'ene i emnet, men de kommer godt med i yrker som infomedarbeider, kulturjournalist og museums-/bibliotekansatt – for å nevne noe.

På TEAT113 får studentene en praksisperiode i grupper ute i en teaterinstitusjon, og observerer/deltar i den skapende prosessen som en teaterproduksjon er. Dette kan gi yrkesrelevante ferdigheter og erfaringer for alle de nevnte yrkene fra vifta over, avhengig av hvilken produksjon og funksjon studentene deltar i.

Bacheloroppgaven TEAT253 er en praksisbasert variant, hvor alle lub'ene knyttes tett til praksisperioden som læringsarena. I tillegg vil de kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse som emnet beskriver som utbytte, komme godt med i flere av yrkene nevnt over – kanskje særlig knyttet til dramaturgi, teater- og kunstproduksjon samt instruksjon og regi.

Det er en klar progresjon i de arbeidslivsrelaterte erfaringene som bachelorstudiet legger opp til, hvor studenten i økende omfang og grad skal jobbe selvstendig med å løse oppgaver i (økende/tiltagende) yrkesrelevante situasjoner. Sett utenfra, kan det virke som om de yrkesområdene som dekkes svakest i dagens avvikling av studiet av de som er listet opp i studieplanen, er kulturadministrasjon og undervisning. Samtidig gir studiet per dags dato også en god del yrkesrelevant erfaring for en som tenker å bli teaterviter/akademiker samt informasjonsarbeider. Hvordan studiet i tillegg bidrar til oppbygging av generiske ferdigheter kommer jeg snart tilbake til.

Masternivå

I studieplanene for master, så nevnes følgende yrkesfelt:

Med ein mastergrad i teatervitskap kan du arbeide:

- I teaterinstitusjonar og det frie scenekunstheltet
- i offentleg kulturforvaltning
- i mediebransjen
- innan undervisning og opplæring

På TEAT310 *Yrkesrelatert praksis* gjennomfører studentene sin lengste praksisperiode så langt i studiet. Igjen framkommer det yrkesrelevante kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse i læringsutbyttebeskrivelsen. Disse lufene har relevans for arbeid i teaterinstitusjoner og det frie scenekunstheltet, i mediebransjen og innen undervisning og opplæring.

Potensial/utviklingsmuligheter:

Studiene gir arbeidslivserfaring/yrkesrelevans for de fleste av yrkene som nevnes i studieplanene, men det ser ut for meg som det er i siste punkt, både på bachelor og master, at en har størst potensial. Nå er ikke utdanningen noen lærerutdanning, men det å kunne drive med undervisning og opplæring er også en veldig relevant kompetanse innen arkiv, bibliotek og museum. Innen amatørteater og barneteater er også ferdigheter knyttet til undervisning og opplæring essensielle.

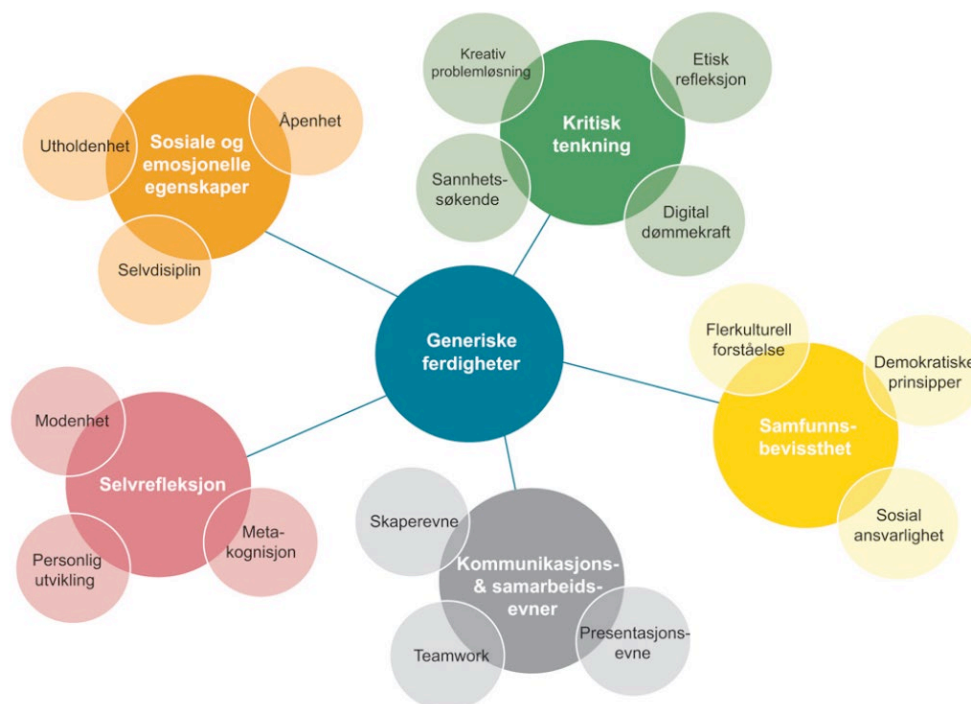
Samtidig vil jeg framheve det arbeidet som nå gjøres for å øke studentenes arkivkompetanse, som er satt inn i en læringsaktivitet som øker yrkesrelevante kompetanser og generiske ferdigheter på forbilledlig vis. Det som her gjøres, og gjøres av utviklingsarbeid mtp å finne læringsaktiviteter med klare praksiskomponenter og yrkesrelevans, gjøres innen trange rammer. Sånn sett er det en utfordring med å lage nye opplegg, med små/få ressurser.

‘Transfereable skills’ – generiske ferdigheter

I følge European Science Foundation så er “Transferable skills are **skills learned in one context (for example research) that are useful in another** (for example future employment whether that is in research, business, etc).” (*min utheving*)

På norsk snakker vi om dette som generiske ferdigheter. Dette er ferdigheter som vi lærer gjennom studiene, som så kan brukes i andre sammenhenger – f.eks. i yrkeslivet uavhengig av yrkesvalg.

Samtidig kobles gjerne begrepet opp mot livslang læring, da forstått som ferdigheter som vil gi deg forutsetninger for å kunne tilegne deg nødvendig kompetanse over et langt arbeidsliv i et arbeidsmarked i konstant endring og utvikling.

Figur 1.1 Generiske ferdigheter

Kilde: Begrepene opptrer i ulike kilder, blant annet: NOU 2015: 8; Center for Curriculum Redesign 2015; OECD 2016d

Overstående figur er hentet fra Meld. St. 16 (2016–2017) Kultur for kvalitet i høyere utdanning.¹

Hvilke overførbare/generiske ferdigheter er det studieprogrammene i Teatervitenskap kan bidra med til sine studenter, med utgangspunkt i denne forholdsvis ambisiøse figuren?

Her vil jeg særlig påpeke oppøving av kritisk tenkning i form av analytisk kompetanse, kommunikasjons- og samarbeidsevner – både gjennom oppøving av skrivekompetanse og gjennom deltagelse gruppearbeid og praksisperioder.

Skriving og kompetanse innen dette er først synlig i TEAT115, hvor studentene skal levere en mappeeksamen som består av en forestillingsanalyse og en teaterkritikk. Skrivekurs i akademisk skriving følger så på TEAT112. Begge disse emnene går i første semester. Før dette har de fleste studentene tatt ex fac./phil. med noe innføring i akademisk skriving, og en biblioteksinnføring i søkemotorer. Det å kunne søke opp, lese, vurdere og så framstille ny informasjon på en koherent og kritisk måte er en viktig generisk ferdighet. Dette er en ferdighet som humanistiske studier kan og bør bidra godt til, og det er en etterspurt ferdighet i mange yrker.

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20162017/id2536007/sec2?q=undervisning#kap1-1>

Formelt sett er neste emne med fokus på skriving først i bacheloroppgaven. Fokus ligger her på problemformulering, og hvordan aktivere denne og komme i gang med arbeidet. På emnet TEAT302, jobber studentene med prosjektbeskrivelse for masteroppgaven sin, noe som videreutvikler studentenes kompetanse mtp. å formulere et prosjekt og med det deres skrivekompetanse.

Kommunikasjons- og samarbeidsevner trenes bl.a. på TEAT112 og 113, hvor studentene jobber i grupper med ulike mål for øyet. Videre trenes og styrkes kompetansen innen dette via det valgfrie emnet 253 og så på TEAT310. Gjennom praksisperioder ute i feltet må studentene inngå i et samarbeid med andre i en kreativ prosess.

Gjennom studieturen kan de fleste av de generiske ferdighetene få noe trening og gode utviklingsmuligheter. Fra høsten 2023 vil det være et tverrfaglig førstesemesterstudium for alle nye studenter på bachelorprogrammet, ifølge faggruppen vil dette kurset ha en klar komponent av praktisk erfaring fra kunstfeltet. skal se/oppleve kunst. Ressurstilgang blir utfordring – må få til mest mulig for minst mulig.

Ellen Karoline Gjervan

Fagfelle

Trondheim, 14/01/2023

Programstyrets kommentarer

Programstyret godkjenner rapport fra ekstern fagfelle med følgende kommentarer:

Den eksterne fagfellen ser og verdsetter mangfoldet av praksiselementer i både bachelor- og masterprogrammene. Hun skiller mellom fagintern øvende praksis og ekstern yrkesrelatert praksis. Begge praksisdimensjoner finnes i programmene. Og fagfellen synes å uttrykke en grunnleggende verdsettelse av programmenes innhold av praksis, samtidig som hun synes å oppfordre til en videreutvikling og styrking av praksis.

Praktisk arkivarbeid tillegges stor didaktisk verdi i rapporten. Praktisk arkivarbeid er i de seneste par år blitt introdusert i de teaterhistoriske emnene (TEAT111 og TEAT112). Fagfellens vurderinger kan leses som en oppfordring til å etablere det som en fast del i undervisningen - som muligens også bør skrives inn i emnebeskrivelsen.

Rapporten er noe upresis i sin beskrivelse av gjennomføringen av TEAT253 Praksisbasert bacheloroppgave. Det er riktig at det er studentens ansvar selv å finne praksisplass og å inngå avtale med kontraktskriving om praksis. Men studenten kan og vil få veiledning i alle trinn av denne prosessens. Det fremgår ikke av fagfellens beskrivelse. Fagfellen synes å mene at vi bør oppfordre flere studenter til å skrive praktisk bacheloroppgave. Dette gjøres i og for seg. Men det er studentenes individuelle valg om de ønsker å skrive teoribasert bacheloroppgave (TEAT252) eller praksisbasert bacheloroppgave (TEAT253). Studentene gjøres i undervisningen oppmerksom på deres eget ansvar i forbindelse med etablering av praksisavtale. Og det forklares også for studentene at en praksisbasert oppgave gjerne vil være mer tidskrevende enn en teoretisk, især fordi det må innregnes ca. 150 praksis-arbeidstimer, i tillegg til arbeidet med selve bacheloroppgaven. Men studentene forklares også om den både faglige og yrkesrelaterte verdien av praksis.

Skriftlig kompetanse og formidlingsevne fremheves også som viktige «transferable skills». Fagfellen omtaler da bare ulike skriftlige øvelser og formidlingsoppgaver. I tillegg trenes studentene i flere emner i muntlig presentasjon av tekster og teorier, spesielt i emnet TEAT211 Teaterteori og teaterestetikk.

En hovedkonklusjon vil være at fagmiljøet må bli flinkere til å promotere praksisdimensjonene i studieprogrammene for våre studenter.